

СУБ'ЄКТИ СУМІЖНИХ ПРАВ: ПРОБЛЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ

Мироненко Н. М.,

доктор юридичних наук,

головний науковий співробітник відділу правових проблем підприємництва

НДІ приватного права і підприємництва АПР України

Новелою національного законодавства є визначення суб'єкта права інтелектуальної власності, що знайшло своє закріплення у ст. 421 ЦК України [1]. Проте це визначення не є дефінітивною нормою, а формулюється через зазначення окремих груп суб'єктів права інтелектуальної власності та у зв'язку із закріпленнями за ними правами інтелектуальної власності. Закон одавець у загальному вигляді визначив дві групи суб'єктів права інтелектуальної власності: «творець та інші особи, яким належать особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності».

Перша група суб'єктів права інтелектуальної власності визначається через вживання терміна «творець об'єкта права інтелектуальної власності». Термін «творець» за своїм змістом є аналогічним терміну «автор об'єкта права інтелектуальної власності». Творець (автор) – це фізична особа, творчою працею якої створюється об'єкт права інтелектуальної власності. Результат інтелектуальної, творчої діяльності може створити лише фізична особа. Виходячи із специфіки підстав набуття (виникнення) права інтелектуальної власності, передбачених ЦК України та спеціальним законодавством у сфері інтелектуальної власності, визнання особи творцем (автором) зазначеного об'єкта не залежить від обсягу її дієздатності.

Юридичні особи не є «творцями», оскільки не можуть створювати об'єкти права інтелектуальної власності, це можуть зробити лише фізичні особи, які у них працюють.

Стаття 421 ЦК України до другої групи суб'єктів права інтелектуальної власності відносить *інших осіб*. У якості конкретизуючої ознаки, що дає можливість визначити коло цих осіб, законодавець обрав належність їм прав інтелектуальної власності. Таким чином, до другої групи суб'єктів права інтелектуальної власності відповідно до змісту ст. 421 ЦК України слід віднести фізичних та юридичних осіб, які набули права інтелектуальної власності за законом або договором.

Кожна із зазначених груп суб'єктів права інтелектуальної власності характеризується правовим статусом, який має свою специфіку, зумовлену низкою умов.

Таким чином, суб'єктом права інтелектуальної власності визнається особа, яка є носієм особистих немайнових та (або) майнових прав інтелектуальної власності.

Якщо виходити з *підстав набуття права інтелектуальної власності*, то суб'єктів права інтелектуальної власності можна поділити на дві групи: первинні та вторинні. Екстраполюючи дане твердження на сферу суміжних прав *первинними суб'єктами суміжних прав* відповідно до ст. 450 ЦК України та ст. 36 Закону України «Про авторське право і суміжні права» є виконавець, виробник фонограм, виробник відеограм, організація мовлення. Вторинними суб'єктами суміжних прав є спадкоємці виконавців, виробників фонограм та

відеограм, правонаступники організацій мовлення та особи, яким на законних підставах передано права інтелектуальної власності щодо об'єктів суміжних прав.

Відповідно до ст. 3 Римської конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26 жовтня 1961 р. [3] виконавцями визнаються актори, співаки, музиканти, танцюристи або інші особи, які виконують роль, співають, читають, декламують, виконують або будь-яким іншим способом беруть участь у виконанні творів літератури чи мистецтва. Зміст вказаної статті конвенції дає підстави зробити висновок про відсутність в ній вичерпного переліку осіб, яких можна визнати виконавцями, так само відсутній й вичерпний перелік способів виконання. В той же час чітко визначена сфера виконання – твори літератури та мистецтва.

Подібне визначення змісту терміна «виконавці» міститься і у ст. 2 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, що прийнята Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. [4]. Так, відповідно до вказаної статті «виконавці» – це актори, співаки, музиканти, танцюристи та інші особи, які грають роль, співають, читають, декламують, грають на музичному інструменті, інтерпретують або іншим чином виконують літературні або художні твори, або вираження фольклору. Проте на відміну від конвенції в договорі розширено сферу виконання.

Якщо порівняти зміст терміна «виконавці», що наведений у ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» з його визначенням у міжнародних документах, можна дійти висновку, що національне законодавство, з одного боку, відповідає основним тенденціям міжнародно-правового регулювання щодо визначення суб'єктного складу виконавців, з другого, – розширює його, включивши до його складу диригента музичних і музично-драматичних творів. Так само розширено і сферу виконання, яка не обмежується творами літератури, мистецтва та народної творчості, а включає циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми. Проте як і міжнародно-правові акти законодавство України не встановлює вичерпного суб'єктного складу виконавців та способів виконання.

Використання сучасних технологій в процесі створення кінцевого продукту виконання пов'язано із залученням нових суб'єктів, правовий статус яких вимагає визначення та закріплення, а також закріплення гарантій захисту прав виконавців, коли виникають технічні можливості відокремити виконавця від творчого результату його праці. Підтвердженням сказаного, деякою мірою, може служити запропонована класифікація виконавців. Так, відповідно до творчого критерію діяльності виконавців спробуємо виокремити їх групи.

До першої групи виконавців доцільно віднести автора-виконавця твору, творчою працею якого створено як твір, так і виконання. В даному випадку такий суб'

ект є носієм всього комплексу як авторських, так і суміжних прав. Особливість його правового становища полягає і в тому, що до нього не може бути застосовано застереження ч. 2 ст. 36 Закону України «Про авторське право і суміжні права», що виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів творів, що виконуються: якщо в процесі виконання твір буде змінено, така зміна не буде вважатися порушенням авторських прав, оскільки внесення зміни до твору є особистим правом автора.

Друга група виконавців, діяльність яких пов'язана з творчою інтерпретацією твору, охоплює, в першу чергу, артистів-виконавців. Їх творчий вклад має самостійне значення, оскільки сприйняття та оцінка твору публікою відбувається через творчу діяльність виконавця, його суб'єктивне сприйняття твору та суб'єктивну його інтерпретацію. Більш того, кожен виконавець буде привносити у виконання твору щось суто своє особисте, що суттєво буде впливати на сприйняття як твору, так і його виконання. Дана група суб'єктів суміжних прав повинна мати весь комплекс як особистих, так і майнових суміжних прав з обов'язковим додержанням вимог ч. 2 ст. 36 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Виконавча діяльність артистів безпосередньо пов'язана з творчістю балетмейстера-постановника, художника-постановника, режисера-постановника вистав, концертів або, що сьогодні знайшло широке розповсюдження, шоу-програм, тобто з тими, хто на основі самостійного художнього рішення здійснює постановку або окрему її частину. Якщо звернутися до національного законодавства, можна констатувати факт, що права охорона надається лише режисеру-постановнику аудіовізуального твору, причому ст. 17 вказаного закону відносить його до авторів такого твору. За своєю природою і вистава, і концерт, і шоу-програма є складними творами, які об'єднують творчі зусилля багатьох людей. Але сприйняття їх як цілісного результату творчої діяльності залежить від постановника. Саме він визначає, наприклад, які і як слід об'єднати номери виконань (циркові, естрадні, лялькові номери, пантоміми, танці, пісні тощо) артистів-виконавців, що пов'язані між собою однією темою або одним сюжетом у шоу-програмі або концерті. Від постановника залежить акторський склад, який грає у виставі, розподіл ролей, саме вираження характерів персонажів, як він собі це уявляє. А відтак від його творчого внеску залежить і те як публіка сприймає твір.

Виходячи з викладеного, доцільно було б законодавство про суміжні права доповнити вказівкою на такого суб'єкта як постановник та віднести його за правовим статусом до виконавців. Крім цього, в законі також необхідно визначити його права, зокрема, надати йому такі права: право на ім'я – право на зазначення свого імені у рекламних виданнях, на афішах, інших інформаційних матеріалах щодо постановки; право на захист постановки від спотворення, а саме: здійснені без відома або дозволу постановника зміни складу виконавців, світлової партитури, театральних костюмів, що використовуються виконавцями, аксесуарів, музичного супроводу постановки.

Законодавство деяких країн світу стоїть саме на таких позиціях, зокрема, ст. 4 Закону Киргизької Республіки «Про авторське право і суміжні права» та ст. 2 Закону Таджикистану «Про авторське право і суміжні права» відносить до виконавців «режисера-постановника спектаклю», ст. 2 закону Литовської Республіки до числа виконавців відносить «режисера спектаклю або іншого сценічного виконання». Таким чином, можна стверджувати, що у світі намітилася тенденція до розширення суб'єктного складу виконавців.

До третьої групи слід віднести тих виконавців, діяльність яких має незначне або не має самостійного значення для творчої інтерпретації твору.

У даному випадку мова повинна, в першу чергу, йти про дублера візуального ряду – це виконавець, роль якого зводиться до заміни будь-якого виконавця в окремих епізодах, коли їх присутність є небажаною. Такі ситуації виникають, коли актор-виконавець не має відповідної спеціальної фахової підготовки. До цієї групи слід віднести і виконавця звукового дубляжу. Це виконавці, які здійснюють закадровий переклад Іноземних кіно- та телефільмів або відтворюють текст акторів, які з тих чи інших підстав не озвучують свої ролі, або озвучують персонажів мультфільмів. Наприклад, роль Ніни у відомому кінофільмі «Кавказька полонянка» озвучувала не Наталія Варлей, яка грала цю роль, а Н. Румянцева.

Особливості правового статусу цієї групи виконавців полягають в тому, що вони повинні не лише не порушувати прав автора твору, а й прав основних виконавців (наприклад, якщо на екрані виконавець демонструє засмученість, дублер не повинен виражати радість). Даним застереженням доцільно доповнити ст. 36 Закону «Про авторське право та суміжні права».

До первинних суб'єктів суміжних прав закон України відносить виробника фонограми. В законі міститься і його визначення як фізичної або юридичної особи, яка взяла на себе ініціативу і несе відповідальність за перший звукозапис виконання або будь-яких звуків. Суб'єктом суміжних прав у даному випадку є особа, що здійснила фіксацію звуків за допомогою спеціальних технічних засобів (у тому числі й за допомогою цифрових технологій) на відповідному матеріальному носії, яка дозволяє здійснювати їх сприйняття, відтворення або сповіщення за допомогою відповідного пристрою. Створення високоякісної фонограми відноситься до сфери аудіотехнологій, в основі яких сьогодні лежать інформаційні цифрові технології. А відтак, можливості, роль та характер діяльності всіх учасників звукозапису сьогодні суттєво відрізняються від звукозапису, що здійснювався декілька десятків років тому. Навіть саме визначення фонограми як звукозапису (фіксації) виконання музичних та інших творів, інших звуків сьогодні не відповідає змісту діяльності спеціалістів по звукозапису продюсера із звукозапису та звукорежисера.

Для пояснення даної тези необхідно звернутися до суті технологій, що сьогодні використовуються в процесі створення фонограми. Починаючи з кінця 60-х років, у процесі звукозапису почали широко застосовуватися багатодоріжкові магнітофони. Така технологія дала змогу здійснювати запис або відтворення незалеж-

но одне від одного. Завдяки цьому студії звукозапису змогли поділити процес звукозапису на фрагменти замість необхідності записувати виконання всього твору за участю всіх артистів одним дублем. Завдяки технології записування окремих фрагментів виконання стало можливим здійснювати такі записи в різний час та займатися відпрацюванням таких фрагментів шляхом перезапису їх безліч разів, досягаючи таким чином найкращого результату. Будь-який звуковий матеріал може бути записаний на вільну доріжку незалежно від впливу на інші записи, що були здійснені раніше. За такої технології відкриваються необмежені можливості експериментувати з кожним інструментом, виконавцем, голосом. Застосування цифрових технологій звукозапису відкрили нові можливості – технічно можливо записати окремо слово, акорд, або навіть окрему ноту. Фінальне зведення всіх записаних компонентів дає унікальну можливість збалансувати різні частини виконання в єдине ціле, яке сприймається як єдине виконання всіх виконавців разом. Описана технологія надала необмежені творчі можливості звукорежисерам експериментувати в аранжуванні, виконанні, записі в процесі зведення окремих фрагментів в єдине ціле. Звукорежисер отримав технічну можливість використовувати фрагмент звукозапису за власним бажанням, маніпулюючи ним за тембром, висотою звуку та довжиною його звучання. Результат їх діяльності може бути зовсім не схожим на зроблений перший оригінальний запис, фактично це може бути ідеальний запис виконання, яке в реальності досягти практично не можливо. Таким чином, діяльність звукорежисера суттєвим чином змінилася за останній час: від фіксації «живого» виконання перетворилася у творчу співпрацю з автором та виконавцем. Пасивна фіксація звуку перетворилася на активний динамічний творчий процес, а роль продюсера із звукозапису та звукорежисера перетворилася на одну з головних у творчому процесі створення фонограми.

Виходячи з викладеного, визначення фонограми як об'єкта правової охорони вимагає свого удосконалення. По суті, фонограма це не лише звукозапис виконання твору, а й *спеціально створена творчою працею звукова композиція*. Саме остання риса фонограми сьогодні є вирішальною у визначенні її правової охорони. А відтак є всі підстави переглянути віднесення фонограми до об'єктів не суміжних прав, а об'єктів авторського права. Існує парадоксальна ситуація в законодавстві, коли аудіовізуальний твір визнається об'єктом авторського права і при цьому аудіотвір не визнається об'єктом такої охорони. Безумовно, однією з вимог законодавства щодо набуття твором авторсько-правової охорони є вираження його в об'єктивній формі. Але об'єктивне вираження твору може здійснюватися не лише за допомогою літер, слів, які як об'єктивна форма сприймається зором людини. Якщо виходити із визначення запису, що міститься у Законі України «Про авторське право та суміжні права», то можна дійти висновку, що закон не проводить принципового розмежування між звукозаписом та відеозаписом. Результатом останнього є аудіовізуальний твір, що є об'єктом авторського права, а результатом звукозапису є аудіо-

твір, який сприймається слухом людини. І в першому, і в другому випадках спостерігається відповідна послідовність у розвитку об'єктивної форми – зображень або звуків, які фіксуються на відповідному матеріальному носії. Крім того, рухомі зображення та звуки за допомогою відповідного пристрою можуть бути відтворені, сповіщені та сприйняті.

У зв'язку з викладеним доцільно було б запозичити досвід Російської Федерації щодо визначення об'єктивної форми та способів вираження об'єктів авторського права і суміжних прав. Так, відповідно до Закону Російської Федерації «Про авторське право і суміжні права» від 9 липня 1993 р. № 110-ФЗ [5] об'єктивними формами є: письмова (рукопис, машинопис, нотний запис і т. п.), усна (публічне виконання, публічне вимовлення), звуко- або відеозапис (механічний, магнітний, цифровий, оптичний), зображення (малюнок, ескіз, картина, план, креслення, кіно-, теле-, відео- чи фотокадр), об'ємно-просторова (скульптура, модель, макет, споруда) та ін.

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що фонограма являє собою аудіотвір, є результатом творчої діяльності звукорежисера, має об'єктивну форму вираження і за своєю природою повинна бути віднесена до об'єктів авторського права.

У зв'язку з цим виникає питання і щодо зміни правового статусу звукорежисера. Діяльність звукорежисера сьогодні характеризується всіма рисами, притаманними виконавцям. Він має певні технічні знання та навички, але застосовує їх для досягнення творчого результату, беручи участь у процесі творчої інтерпретації твору. Крім того, відповідно до кваліфікаційних вимог звукорежисер, що здійснює запис музичних творів, повинен мати другу «музичну» освіту. На користь творчого характеру діяльності звукорежисера говорить і той факт, що не його технічна компетенція, врешті-решт, визначає якість кінцевого результату. Однією з визначальних вимог до професійних якостей звукорежисера є вміння по першому прослуховуванню виконання уявити характер та стиль кінцевого результату з урахуванням можливостей і особливостей виконання саме цього виконавця, зробити режисуру звукозапису таким чином, щоб підкреслити творчу індивідуальність виконавця та неповторність самого виконання. В цьому вирішальне значення мають артистизм самого звукорежисера, здатність до творчої фантазії. Творчий внесок режисера має суттєве значення особливо при записі виконання симфонічного або камерного оркестру, співака у супроводі оркестру, або хору. Безумовно, диригент керує виконанням, проте існує ціла низка питань, які може вирішити лише звукорежисер: темп, ансамблеве звучання груп, співвідношення інструментів по строю, стилю, інтонації та характеру звучання, синхронність виконання та інші.

Викладене дає змогу запропонувати внести зміни до законодавства України та віднести до виконавців звукорежисерів. Заслуговує на підтримку пропозиція Європейської Асоціації звукорежисерів визначити виконавця так: «це актор, співак, музикант, артист естради, цирку, танцюрист, режисер та інша особа, яка грає, співає, представляє, декламує і виконує або бере

участь творчим способом у виконанні або записі художнього твору або твору фольклору будь-якого роду» [6].

Розвиток цифрових технологій, особливо MIDI-технологій, що дають змогу записати виконання музичного твору на електронних інструментах як команди у вигляді цифрового коду, надали необмежені можливості використовувати одне виконання твору або його частину в іншому, що призводить до порушення прав виконавців. З метою запобігання таких порушень ст. 39 Закону України «Про авторське право і суміжні права» доцільно доповнити, надавши виконавцям право забороняти або дозволяти переносити виконання або його частину на інший матеріальний носій, а також оприлюднювати таке виконання твору.

Специфічним суб'єктом права, який вступає у відносини з суб'єктами суміжного права, зокрема з виконавцями, але законом до них не відноситься, є продюсер. Законодавство України не містить загального визначення вказаного терміна, а лише розкриває роль продюсера аудіовізуального твору, визначаючи його як особу, яка організовує або організовує та фінансує створення аудіовізуального твору. Спроба визначити місце продюсера в системі відносин, що регулюються законодавством про суміжні права, була здійснена у законодавстві деяких країн. Так, аналогічне визначення продюсера аудіовізуального твору, як це має місце в законодавстві України, міститься у Законі Республіки Молдова «Про авторське право і суміжні права». В Законі Латвії «Про авторське право» міститься таке визначення: «продюсер фонограми – фізична або юридична особа, яка здійснює першу фіксацію звуків виконання, інших звуків або звукового відтворення і несе відповідальність за її завершення» (ст. 1). Якщо порівняти це визначення з визначенням виробника фонограми як суб'єкта суміжних прав, що міститься в Законі України «Про авторське право і суміжні права», то можна дійти висновку, що вони ідентичні, а відтак можна допустити, що виробник фонограми може виконувати роль продюсера.

Практика розвитку відносин у сфері суміжних прав свідчить, що будь-який проект, пов'язаний із виконавчою діяльністю, може здійснюватися за участю продюсера. Враховуючи, що законодавство України не містить загального визначення цього суб'єкта відносин, що виникають у сфері реалізації суміжних прав, можна запропонувати таке визначення: продюсер – це фізична або юридична особа, яка організовує або організовує та фінансує постановку аудіовізуальних творів, шоу-програм, шоу-проектів, концертів, спектаклів, включаючи їх публічний показ або їх публічне виконання.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» бажано було б доповнити положеннями, які б конкретизували правомочності продюсера, зокрема, його права по здійсненню організації відповідних заходів, права по фінансуванню їх, а також умови, підстави та обсяг прав інтелектуальної власності, які продюсер може набувати у якості вторинного суб'єкта авторського права (наприклад у ролі агента письменника або художника з організації виставок, презентацій творів тощо) і суміжних прав. Залежно від того, чи буде продюсер суб'єктом права інтелектуальної власності на

твір або його виконання, чи ні залежить його правовий статус. Так, у разі коли автор або виконавець не поступився продюсеру своїми майновими правами, останній буде виступати лише як представник автора або виконавця у відносинах із третіми організаціями на умовах, визначених договором між продюсером та суб'єктом права інтелектуальної власності. При цьому він не повинен порушувати права авторів, виконавців, постановників та інших суб'єктів суміжних прав. Практика впровадження в систему відносин, що виникають у сфері авторського права і суміжних прав, такого суб'єкта як продюсер свідчить про непоодинокі випадки, коли досягти балансу інтересів між учасниками процесу створення відповідного об'єкта права інтелектуальної власності та його використанням практично неможливо. Більше того, договори, в яких однією із сторін виступає продюсер, як правило, визначають обсяг майнових прав на користь саме останнього. Цьому значною мірою сприяє ст. 19 Римської конвенції. Виходячи з викладеного, є підстави стверджувати, що об'єктивно необхідним є визначення правового статусу продюсера та закріплення його в Законі України «Про авторське право і суміжні права», урахувавши особливості його взаємовідносин не лише з автором або артистом-виконавцем, а й з іншими учасниками творчого процесу, зокрема постановниками. При цьому може бути корисним примірний договір між автором сценарію і продюсером, що був рекомендований програмою ТАСІС «Інтелектуальна власність» [7].

Подальше удосконалення суб'єктного складу інститутів права інтелектуальної власності перебуває у площині процесу гармонізації національного законодавства з міжнародними актами. Процес приєднання України до цілої низки міжнародних актів набув сталого розвитку, за рахунок чого відчувається значний вплив міжнародного законодавства на зміст національних законів у досліджуваній сфері. Проте цей процес має й зворотний бік, на який здебільшого не звертається увага в практиці законотворчої діяльності, недостатнє своє відображення він знайшов і в наукових дослідженнях. Вказана проблема має загальний характер. Спробуємо розглянути її на прикладі визначення статусу виконавців як суб'єктів суміжних прав, тим паче, що Україна приєдналася до більшості міжнародних угод, що визначають статус зазначених суб'єктів. Першим міжнародним документом у сфері суміжного права була Римська конвенція 1961 р. На відміну від Бернської конвенції вона визначила суб'єктів суміжних прав, до яких віднесла артистів-виконавців, виробників фонограм, організації мовлення, визначила основні терміни та вимоги до охороноздатності об'єктів суміжних прав, закріпила основні принципи захисту прав виконавців. Проте безпосередній захист, що передбачався конвенцією за оцінками спеціалістів, є слабким. За Конвенцією артист-виконавець має право обмежити запис фіксації живого виконання. Це означає, наприклад, що дозвіл артиста-виконавця використати первинне виконання у радіопередачах не тягне за собою дозвіл виготовляти та розповсюджувати записи. Друге обмеження прав артистів-виконавців впливає зі ст. 12 Конвенції, яка встановлює принцип справедливої або рівної опла-

ти при виробництві комерційних фонограм. Заборонити таке виробництво артисти-виконавці не можуть, але повинні мати право на справедливую винагороду. Проте ст. 16 вказаної Конвенції містить застереження, відповідно до якого держава може ратифікувати її без дотримання ст. 12 Конвенції. Ще одне обмеження, яке міститься в цьому міжнародному документі, пов'язане із встановленням особливого правового режиму в галузі створення аудіовізуальних творів. Так, відповідно до ст. 19, якщо артист-виконавець надавав дозвіл на використання свого виконання в аудіовізуальній галузі, він позбавляється майнових прав на свої виконання, які повністю переходять до продюсера.

Більш повно відносини у сфері суміжних прав регулюються європейськими Директивами. Найбільше значення серед мають три. Перша – Директива 92/100 ЄЕС Ради Європейського Співтовариства від 19 листопада 1992 р. стосовно прав прокату, позичання і деяких положень авторського права і суміжних прав у сфері інтелектуальної власності [8]. На відміну від Римської конвенції в Директиві визначені принципи суміжних прав артистів-виконавців шляхом надання їм права дозволяти або забороняти: фіксацію (запис) виконання, відтворення первинного запису, ефірне мовлення і публічне розповсюдження живого виконання, ефірне мовлення і публічне розповсюдження зафіксованої форми виконання, оренда або здавання в найм зафіксованої форми виконання. В Директиві змінено принцип справедливої оплати артисту-виконавцю порівняно з Римською конвенцією. В Директиві йдеться про справедливу оплату виконавця і виробника. В конвенції було запропоновано платити або одному, або другому, або обом. Справедлива винагорода стосувалася ефірного мовлення і публікації фонограм, створених з комерційною метою. В аудіовізуальній сфері таке право не передбачалося. Змінено у Директиві і принципи взаємовідносин продюсера і виконавця фільму. На відміну від конвенції виконавець не може відмовитись від свого права на оплату на користь продюсера.

Друга європейська Директива, яка врегулювала права артистів-виконавців в умовах супутникового та кабельного телебачення. Мова йде про Детективу 93/100 ЄЕС Ради Європейського Співтовариства від 27 вересня 1993 р. про координацію деяких положень авторського права і суміжних прав, застосованих до радіомовлення через супутники і до ретрансляції по кабелю [9]. В Директиві було вирішене питання, що законодавство, яке слід застосовувати до програм, що надтодять через супутник на Землю, – законодавство передавальних країн. Наприклад, якщо передача передається через супутник на землю з Франції, то до такої програми застосовується французьке право. Директива, по суті, повторює такі самі принципи оплати. Поза увагою залишився захист аудіовізуальних творів, а відносини, що виникають у зв'язку з передачею по кабелю, віддано на розгляд національного законодавця. Але вперше з'являється принцип обов'язкового колективного управління.

Третя Директива, яка має суттєве значення для гармонізації врегулювання сфери суміжних прав, – Директива 93/100 ЄЕС Ради Європейського Співтовариства від 29 жовтня 1993 р. про уніфікацію строку дії охорони авторського права і суміжних прав [10]. На рівні прав артистів-виконавців гармонізація відбулася на рівні 50 років від дати виконання або дати публікації, тоді як щодо авторських прав – від дати смерті.

Таким чином, всі проаналізовані міжнародні акти по-різному визначають принципові положення, які повинні бути покладені в основу національного законодавства при визначенні статусу виконавців, зокрема артистів-виконавців. У зв'язку з цим виникає як мінімум дві проблеми, які вимагають свого вирішення. Перша – пов'язана із необхідністю визначитися між якими міжнародно-правовими актами та національним законодавством необхідна гармонізація у разі, коли по одному питанню є декілька актів, які по-різному пропонують врегулювати ті або інші відносини. Виходячи з того, що встановлення охорони на деякі об'єкти права інтелектуальної власності в Україні запроваджено не так давно, при вирішенні вказаної проблеми, як варіант, можна застосувати принцип, відповідно до якого гармонізація відбувається з більш пізніми актами, якщо вони змінюють зміст раніше прийнятих. Друга – є продовженням першої проблеми і пов'язана з необхідністю прогнозувати розвиток національного законодавства з урахуванням основних світових тенденцій, що справляють свій вплив на розвиток відносин у сфері суміжних прав. З вирішенням даної проблеми пов'язана необхідність встановлення постійного моніторингу міжнародно-правових актів у сфері авторського права і суміжних прав, а також вивчення та систематизація досвіду країн світу в питаннях врегулювання відносин у зазначеній сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Цивільний кодекс України* від 16. 01. 2003 р., № 435-IV // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 40–44. – Ст. 356.
2. *Закон України «Про авторське право і суміжні права»* від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради – 1994. – № 13. – Ст. 64.
3. *Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення* від 26 жовтня 1961, до якої Україна приєдналася 12.06.2002 р.
4. *Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією* 20 грудня 1996 р., до якого Україна приєдналася 20.09.2001.
5. *Закон Российской Федерации «Об авторском праве и смежных правах»* від 9 июля 1993 г. № 110-ФЗ // Сборник законодательства Российской Федерации. – 1995. – № 30. – Ст. 2866.
6. *Архив журналу «Звукорежиссер»*. – С. 11. – Интернет ресурс.
7. *Авторське право і суміжні права. Європейський досвід*. Кн. 1. Нормативні акти і документи. Європейська інтеграція України // Під ред. А. С. Довгерта. – Київ. – 2001. – С. 317–325.
8. Там само. – С. 82–90.
9. Там само. – С. 90–100.
10. Там само. – С. 100–107.